

Mga Pagsasaalang-alang sa Pagdidisenyo ng mga Programang Extension Para sa mga Piling Pribadong HEIs sa Syudad ng Davao

ROBY V. PAGONG, PHD

Associate Professor, University of Southeastern Philippines

roby.pagong@usep.edu.ph

Abstrak— Ang extension ay isa sa tatlong pangunahing tungkulin ng pribadong Higher Education Institution (HEI) sa Pilipinas, kasama ng pananaliksik at pagtuturo. Ang pagdidisenyo ng isang extension program ay kadalasang maaaring maging mahirap dahil may iba pang mga salik na dapat isaalang-alang bukod sa mga pangangailangan ng komunidad. Layunin ng pananaliksik na ito na ilahad ang mahahalagang pagsasaalang-alang na kailangan upang makadisenyo ng isang extension program. Gamit ang qualitative research, particular ang grounded theory approach, ang mga panayam at focus group discussion ay isinagawa upang tumuklas ng mga tema na nagtukoy sa mga sumusunod na mahahalagang pagsasaalang-alang; ang panlabas na organisasyon na kinabibilangan ng Commission on Higher Education (CHED), at ang mga akreditor; ang mga HEI, partikular ang kanilang bisyon, misyon, at layunin, kanilang mga programang pang-akademiko, mga priyoridad ng mga namumuno, at kapasidad ng HEI; at ang mga kapartner na komunidad, partikular ang kanilang mga pangangailangan at ang maari nilang maging kontribusyon sa programa. Sa pamamagitan ng pagsasaalang-alang sa mga salik na ito, magagawa ng HEI na magdisenyo ng isang extension program na hindi lamang tumutugon sa mga pangangailangan ng komunidad, ngunit tinitiyak din na natutugunan nila ang mga pamantayan ng CHED at ng akreditasyon, sa gayon ay nakakatulong din ito sa pagkamit ng mga layunin ng HEI.

Keywords— *extension, komunidad, pagtulong sa komunidad, pagsalin ng kaalaman, pagsalin ng teknolohiya*

I. PANIMULA

Mahalaga ang mga programang extension na maaaring makapagpabuti sa kalidad ng buhay ng mga indibidwal at kabuuang komunidad. Ang mga programang ito ay mga gawaing pang-edukasyon na nagpapalaganap ng impormasyon, kakayahan, at mga mapagkukunang-yaman na higit sa mga natutunan sa loob ng silid-aralan. Kabilang sa mga pangunahing layunin nito ay ang matulungan ang isang komunidad na tumayo sa kanilang mga sarili.

Ang extension ay nag-uugnay sa unibersidad sa mga lokal na komunidad¹. Gayunpaman, ang pagdidisenyo ng isang extension program na nagsisiguro na ang layuning ito ay natutugunan at tiyak na naaayon sa mga layunin ng HEI ay mapanghamon. Kabilang sa mga hamon na kinakaharap para sa pagdidisenyo ng mga programa ng extension ay limitadong mapagkukunang-yaman², hindi sapat na pagtatasa ng pangangailangan³, kawalan ng pakikilahok sa komunidad⁴, at limitadong pag-access sa teknolohiya⁵.

Karamihan sa mga katuwang na komunidad ng iba't ibang programa ng extension sa buong mundo ay mga komunidad ay may limitadong o walang pribiliheyo. Karamihan sa mga komunidad na nakatanggap ng mga serbisyo ng extension mula sa mga HEI sa Brazil ay mula sa mga rural na lugar na may mababang kita at may limitadong akses sa edukasyon at mga serbisyong pangkalusugan⁶. Limitado din ang akses nila sa mga pangunahing serbisyo tulad ng tubig at kalinisan⁷. Ang mga katangiang ito ay matatagpuan din sa mga kapartner na komunidad ng mga HEIs sa Kenya. Kabilang din ang seguridad sa pagkain sa mga hamon na kanilang kinakaharap⁸.

Ito ay dahil ang mga pagsisikap ng mga programa ng extension ay pinaniniwalaang hahantong sa pagpapabuti ng antas ng pamumuhay para sa mga katuwang na komunidad ng HEI. Ang mga programa ng extension ay nag-aambag sa panlipunang pagkakaugnay sa pamamagitan ng pagbibigay ng mga pagkakataong makapag-aral at makabuo ng samahan, ang mga programang ito ay nakatulong sa mga residente na bumuo ng panlipunang kapital at magtaguyod ng pagpapahalaga sa komunidad⁹. Ang mga naturang extension program ay nag-ambag sa pisikal na kalusugan ng isang komunidad at nakahikayat ng isang malusog na pamumuhay na nakabawas sa panganib ng mga malalang sakit¹⁰.

Sa Higher Education Institutions (HEIs) sa Pilipinas, ang extension ay mahalagang bahagi ng tatlo nitong tungkolin: pagtuturo, pananaliksik, at extension¹¹. Napagtatanto ngayon ng mga extensionista na ang isang programang akma sa isang komunidad ay hindi awtomatikong akma o tutugon sa mga pangangailangan ng iba pang komunidad¹². Bukod dito, ang isang programa na epektibo para sa isang komunidad ay hindi

nangangahulugang ito ay gagana sa iba. Kaya, maiging i-customize ang mga plano at programa ng extension para sa bawat komunidad upang matiyak na ang mga programang binuo ng institusyon ay tumutugon sa pangangailangan ng komunidad¹¹.

Ang pagpapalano ng extension program ay isang inklusibong proseso na nakikipag-ugnayan sa komunidad, mga organisasyon ng pamahalaan, at mga katuwang na negosyo¹³. Kasama sa proseso ng pagpapalano ang pagsusuri ng mga pangangailangan, pagtatakda ng layunin, pagdidisenyo ng aktibidad, pagkilala sa mapagkukunan ng yaman, pagsusubaybay, at pagsusuri ng programa¹⁴.

Mahalagang matukoy ang mga pangangailangan ng komunidad; gayunpaman, mahalaga rin na isaalang-alang ang mga mapagkukunang yaman ng HEI dahil hindi maibabahagi ng HEI ang ang mga bagay na kulang sila. Kaya dapat maingat sa pagsasaalang-alang sa mga salik na ito kapag nagdidisenyo at nagpapatupad ng extension program¹⁵. Ang maingat na pagpapalano ay dapat gawin upang matiyak na ang mga pagsusumikap sa programa ay tutugon sa mga pangangailangan at ang mga mapagkukunang-yaman ay maayos na magagamit¹⁴. Kailangan ding tiyakin ng HEI na ang kanilang mga layunin bilang isang institusyon ay natutugunan. Layunin ng pananaliksik na ito na magbigay ng kaalaman tungkol sa mga dapat isaalang-alang sa pagdidisenyo ng mga extension program partikular sa mga piling pribadong HEI sa Syudad ng Davao, Philippines.

II. METODOLOHIYA

Gumamit ang pag-aaral ng qualitative approach. Ang naturang paraan ay nakatuon sa sosyal at kultural na pagbuo ng kahulugan¹⁶. Nagbibigay ito ng mga kabatiran sa problema o tumutulong sa pagbuo ng mga ideya o hypothesis para sa potensyal na quantitative research¹⁷. Ang pag-aaral na ito ay naglalayong magkaroon ng mas malalim na pag-unawa sa mga isinaalang-alang ng mga extensionista sa mga piling HEI sa Davao City sa pagdidisenyo ng mga extension programs. Ang qualitative research ay karaniwang isinasagawa upang matuklasan ang mga iniisip, damdamin, at saloobin ng indibidwal tungkol sa isang partikular na paksa; ito ay naglalagay ng halaga sa kung paano mag-isip ang mga tao at ang kanilang mga pananaw¹⁸. Malaking pagsasaalang-alang ang ibinigay sa mga kabatiran ng mga extensionist na may layuning magkaroon ng isang karaniwang pang-unawa kung paano nagdidisenyo ang mga pribadong HEI ng mga programa ng extension.

Ang pag-aaral ay partikular na gumamit ng Grounded Theory. Ito ay isang induktibong metodolohiya na nakatuon sa pagbuo ng isang teorya na pinagbabatayan mula sa mga datos sa larangan¹⁹. Ito ay isang paraan para makabuo ng teorya na batay sa mga datos na sistematikong nakalap at nasuri²⁰. Partikular na ginamit sa pag-aaral ang Emerging Design. Binibigyang-diin ng disenyong ito ang kahalagahan ng paghahambing at pag-uugnay ng

mga kategorya ng mga umuusbong na teorya mula sa mga nakolektang datos. Ginamit ito upang makabuo ng isang tema na makakapagpaliwanag ng mga pagsasaalang-alang na ginawa upang magdisenyo ng mga programa ng extension.

Ang primaryang datos ay nakalap sa pamamagitan ng key informant interviews (KII) at Focus Group Discussion (FGD). Ang bawat isa sa mga extensionist mula sa iba't ibang HEI ay nakapanayam upang makakuha ng mahalagang input mula sa kanilang mga gawi. Ang datos na nakalap ay nagbigay-daan upang matuklasan ang mga magkahambing na pamamaraan na ginagamit ng iba't ibang HEIs.

Gumamit ang mananaliksik ng purposive, non-random sampling. Ginamit ang pamamaraang ito dahil kinakailangan na ang mga kalahok na indibidwal ay may kaalaman tungkol sa extension at nakalahok sa mga inisyatibo ng extension sa kanilang mga HEIs. Ang pag-aaral ay nilahukan ng walong (8) pribadong at Katolikong HEI sa Davao City. Ang mga kalahok ay galing sa HEI na nakapagtatag ng mga extension unit na gumagana at aktibong nagpapatupad ng ilang mga programa at aktibidad.

Ang mga instrumentong ginamit para sa KII at FGD ay pawang semi-structured. Ang mga tanong ay naglalayong magkaroon ng pag-unawa sa mga gawi ng iba't ibang extension unit sa mga tuntunin ng pagdidisenyo ng kanilang mga programa.

III. RESULTA AT TALAKAYAN

Ang pagdidisenyo ng isang extension program ay napakahalaga sa pagtiyak ng pagpapatuloy nito. Kinakailangan na ang mga mahahalagang pagsasaalang-alang ay ginawa. Batay sa mga sagot na ibinigay ng mga pangunahing impormante at ng mga kalahok sa FGD, mayroong tatlong pangunahing pagsasaalang-alang sa pagdidisenyo ng mga programa ng extension. Ito ang panlabas na organisasyon, ang HEI, at ang kapartner na komunidad. Ang mga panlabas na organisasyon ay binubuo ng Commission on Higher Education (CHED), at ng mga accreditor. Sa kabilang banda, ang mga pagsasaalang-alang ng HEI ay kinabibilangan ng bisyon, misyon, at layunin, ang mga programang pang-akademiko, mga priyoridad ng namumuno, at ang kapasidad ng HEI. Panghuli, ang kapartner na komunidad ay kinabibilangan ng mga pangangailangan ng komunidad, at ang kontribusyon ng komunidad.

A. Panlabas na Organisasyon

Karaniwang isinasaalang-alang ng mga Higher Education Institutions (HEIs) ang dalawang panlabas na partido kapag nagdidisenyo ng kanilang mga programa: ang Commission on Higher Education (CHED) at mga organisasyong nagbibigay ng akreditasyon. Ang CHED ay nagsisilbing regulatory body para sa HEIs at naglalabas ng mga patakaran at alituntunin na dapat sundin ng mga institusyon.

Kabilang dito ang mga pamantayan para sa kurikulum, mga pasilidad, kwalipikasyon ng mga guro, at iba pang mga larangan na nauugnay sa pagbibigay ng kalidad na edukasyon. Ang mga organisasyong nagbibigay ng akreditasyon, sa kabilang banda, ay nagsusuri ng mga HEI batay sa isang hanay ng mga pamantayan at pamantayan na sumasalamin sa mga pinakamahusay na kasanayan sa mas mataas na edukasyon. Ang mga organisasyong ito ay nagbibigay ng mga rekomendasyon sa mga HEI kung paano pagbutihin ang kanilang mga programa at tiyakin na ang mga ito ay di nalalayo sa ibang mga institusyon.

1) *Commission on Higher Education (CHED)*

Ang Commission on Higher Education (CHED) ay isang ahensya ng pamahalaan sa Pilipinas na nagpapasiya sa sistemang pang-edukasyonan. Pinapahalagahan ng CHED ang extension bilang isa sa tatlong pangunahing tungkulin ng HEI. Kitang-kita ang kahalagahan ng extension programs sa mga alituntunin na nakalatag sa CHED Memorandum (CMO) no. 8 series of 2010. Sa CMO, ipinaliliwanag ang mga patakaran at gabay para sa pagkilala sa mga nagpapakita ng kahusayan sa mga programa ng extension sa mga HEI. Dito, ang extension ay binibigyang-kahulugan bilang paghahatid at paglilipat ng kaalaman at teknolohiya sa mga partikular na sektor at partner na komunidad (na kakaiba sa mga nakapag-enroll sa mga programang pangdegree at mga kurso) upang makatulong sa pagpapabuti ng produksiyon, komunidad at/o institusyon, at kalidad ng buhay, habang napapalakas ang mga programang akademiko at pananaliksik ng HEI. Ang CMO ay nagtakda ng limang (5) bahagi ng Extension Program, ito ay ang mga programa sa pagsasanay, teknikal na tulong at serbisyong pangpayo, serbisyo komunikasyon/ impormasyon, mga aktibidad sa pakikipag-ugnayan sa komunidad, at paglilipat at paggamit ng teknolohiya.

Ang iba't ibang pribadong HEIs ay nagpatupad ng mga nabanggit na mga component ng extension. Para sa mga programa sa pagsasanay, nagbibigay ang mga HEIs ng kaalaman sa mga komunidad upang sila ay magkaroon ng kakayahan na tumayo sa kanilang sariling paa. Karamihan sa kanilang mga layunin ay naglalayong palakasin ang kakayahan ng komunidad upang maging self-reliant. Kabilang sa kanilang mga aktibidad ang mga programang ibinibigay sa mga komunidad. Ayon kay Interviewee 3, tinuruan nila ang kanilang kapartner na komunidad na gumawa ng market analysis. Bukod pa rito, kinonekta rin sila ng HEI sa kanilang merkado upang mas madaling maibenta ang kanilang mga produkto at sa mas magandang presyo. Samantala, ibinahagi naman ni Interviewee 4 na sila ay mayroong collaborative workshop sa pagitan ng kanilang partner community at programang akademiko na may kinalaman sa negosyo.

2) *Ang Akreditasyon*

Bukod sa CHED, isa pang isinaalang alng ng mga HEI ay ang akreditasyon. Sa mga interbyu ng mga key informant, makikita na mahalaga sa kanila ang opinyon at rekomendasyon ng mga akreditor. Ang akreditasyon ay isang pagpapatunay sa pamantayan ng mga kolehiyo at unibersidad; kaya naman, hindi nakakapagtaka na sineseryoso ng mga HEI at ng mga extensionista ang mga rekomendasyon nila. Narito ang ilan sa kanilang mga pahayag:

"dahil kapag nag-apply kami ng akreditasyon, tinitignan ng mga akreditor ang mga dokumento bilang patunay na ang mga programa o departamento ay nakikipag-ugnayan sa opisina sa mga bagay na may kinalaman sa kalahok ng komunidad at mga serbisyong ibinibigay sa kanila." – Interviewee 3

"Kasi, yung mga sinasubmit nila sa akin hindi nasasala kung nasunod ba nila ang mga kailangan sa accreditation... Pagbisita ng mga accreditor o pag-audit sa amin, kulang-kulang ang mga dokumento." - Interviewee 2

Sa pamamagitan ng pakikipagtulungan sa CHED at sa mga organisasyong nagbibigay akreditasyon, matitiyak ng mga HEI na nakakatugon ang kanilang mga extension program sa mga kinakailangang regulasyon at mga pamantayan sa akreditasyon, at makapagbibigay ng mas mahusay na serbisyo sa mga katuwang na komunidad.

B. *Ang Higher Education Institution (HEI)*

Batay sa impormasyong nakalap mula sa mga impormante at kalahok sa FGD, isinasaalang-alang ng HEI ang ilang mga salik kapag nagdidisenyo ng mga programang pang-extension. Ang isang mahalagang konsiderasyon ay ang pag-aayon ng programa sa bisyon, misyon, at layunin ng institusyon. Bukod pa rito, mahalaga na ang mga programa ng extension ay may kinalaman sa mga akademikong handog ng institusyon. Isinasaalang-alang din ng HEI ang adbokasiya at mga priyoridad ng mga namumuno at tinitiyak na mayroon silang kapasidad upang mabisang maipatupad ang programa.

1) *Vision, Mission, and Goals (VMG) ng HEI*

Ang impormasyong nakalap ay nagsiwalat na ang bisyon, misyon, at layunin ng HEI ay mga pangunahing pagsasaalang-alang sa uri ng mga programa at aktibidad ng mga aktibidad sa extension. Ang disenyo ng programa ay dapat na nakahanay sa misyon at pananaw ng HEI (PAEPI, 2016). Ilan sa mga puntong ibinahagi ng mga impormante ay ang mga sumusunod:

“Ang layunin ay muling naka-angkla sa VMG. Ang isa sa mga pagpapahalaga ng ating paaralan ay ang linangin para sa ating mga mag-aaral ay ang paggalang sa kapaligiran at ang mga layunin ay dapat isalin sa pagkilos sa pamamagitan ng mga programa at aktibidad ng ating opisina.” - Interviewee 1

“gumawa tayo ng tactical, 3-year development plan dito na makakatulong sa 5-year strategic plan ng unibersidad” – Interviewee 3

“Depende din siya sa VMG ng school. Nasaan ang karisma ng paaralan” – Participant 4

2) Mga Programang Pang-akademiko

Ayon sa resulta ng KII, maliwanag na karamihan sa mga HEI ay may mga extension program na nakaugnay sa mga kursong kanilang inaalok. Narito ang ilan sa mga kasanayang ibinahagi nila.

“Isang paraan ng pagtukoy o pagtatasa sa komunidad upang maipasa natin sila sa mga angkop na programa. Tulad halimbawa, yung pangangailangan ng komunidad na nauukol sa disiplina sa barangay, meron tayong criminology.” - Interviewee 2

“...yung pag-maximize ng iyong akademikong tungkulin para sa layunin ng pagtulong sa komunidad. So may mga natututunan na, nakakapagbigay serbisyo ka pa. Ang mga ginagawa dyan, nakaintigrate ang mga kurso sa mga exktensyon na program. Halimbawa, bilang isang enhenyero, mag-iisip ka ngayon kung paano mo gagamitin ang iyong kakayahan bilang isang enhenyero para makatulong sa komunidad.” – Interviewee 3

“Trabaho ko na masiguro na bawat programa o kurso, halimbawa Turismo, ang HRM, ay may kontribusyon sa komunidad...” – interviewee 4

“Noong na-interview ako ng akreditor, sinabi ko sa kanya na ang School 4 ay tumutok sa kabuhayan dahil mayroon kaming Business Administration (BA) at Human Resource Management (HRM), ang kapaligiran dahil mayroon tayong turismo...” – Interviewee 4

“Kasi ang AB madalas nagbibigay sila programa para sa pamilya; ang dibisyon naming sa business ay may mga akitibidad at program na may relasyon

din sa negosyo; ang education naman, may adult literacy; at iba pang programang may kinalaman sa edukasyon.’ – Interviewee 6

3) Priyoridad ng mga namumuno.

Kabilang sa mahahalagang konsiderasyon ng iba't ibang HEI sa pagdidisenyo ng extension program ay ang mga priyoridad ng mga namumuno nito. Ang pag-apruba ng pangulo ay kailangan bago ipatupad ang alinman sa programa o aktibidad. Ito ay makikita sa pagbabahagi sa ibaba:

“Hindi namin alam ang mga dinamiko sa loob nag Unibersidad, hindi natin alam, kung sa susunod na tatlong taon, iba na naman ang aming Presidente, at baka sabihin ng bagong Presidente na itgil lahat ng programa kasi hidi ito sumusporta sa kanyang bisyon para sa Unibersidad, kaya naapektuhan ang iyong gawaing pangkomunidad. Kaya talagang mahalaga ang pamumuno.” - Interviewee 3

“dahil mandato ng presidente ng unibersidad na dapat kaming magkaroon ng pakikipag-ugnayan sa komunidad at adbokasiya bilang isang komunidad’ - Participant 1

‘Talagang sinusuportahan niya ang aming mga adbokasiya dahil iyon din ang kanyang mga adbokasiya. Sinusuportahan niya ang aming mga operasyon dahil para din siya doon’ – Participant 1

4) Kapasidad ng HEI

Ang isa pang konsiderasyon na lumitaw sa pagsusuri ng impormasyong nakolekta ay ang kapasidad ng HEI. Ayon sa nakalap na impormasyon, pagkatapos matukoy ang mga pangangailangan, dapat ding suriin ng paaralan kung matutugunan nila ang mga pangangailangan batay sa kanilang kapasidad. Dapat ding isaalang-alang ang kanilang kapasidad na tumugon sa mga pangangailangang ito¹³. Nasa ibaba ang ilan sa pagbabahagi ng mga pangunahing impormante:

“Kung ang mga pangangailangan ng komunidad ay hindi angkop sa mga kasanayan o kaalaman ng HEI, sinsasbihan namin sa komunidad na hindi namin kayo mapaglilingkuran.” – Interviewee 2

“Makapagbibigay din ito ng gabay sa aming kakayanang tumulong bilang isang grupo na tutulong doon, aalamin namin

kung kaya namin o hindi. At iyon ang halaga ng mga mapagkukunang-yaman upang matugunan ang kanilang mga kailangan" - Interviewee 3

"limitado ang kapasidad, limitado din ang mapagkukunang-yaman. Kaya kinakailangan naming magprioritize. Sa lawak ng Komunidad, at sa dami ng mga isyu, iilan lang ang kaya mong tugunan, kaya paisa-isa lang"- Interviewee 3

"pagkatapos ng pagsisiyasat, maraming pwedeng gawin, pero yung pinaka kayang pamahalaan at pinakapraktikal ay ang pagawa ng potholders" - Interviewee 4

"sa paanong paraan dahil limitado lang din naman ang aming kayang ibahagi dahil ang aming mapagkukunang yaman dito ay limitado din"- Interviewee 6

Ang bisyon, misyon, at layunin ay nagsisilbing gabay sa extensionista sa pagdidisenyo ng kanilang mga programa. Sa pamamagitan nito, naipapakita ng HEI kung ano talaga ang kanilang mga adhikain. Bukod dito, sa pamamagitan ng pagsasaalang-alang sa kanilang mga programang pang-akademiko, tiyak silang mag-aalok at maglilipat ng kaalaman na mayroon ang kanilang institusyon. Mahalaga ring nakahanay ang kanilang mga programa sa mga priyoridad at adbokasiya ng mga namumuno upang makakuha ng suporta. Higit sa lahat, maibibigay lamang ng HEI kung ano ang meron sila. Upang epektibong maihatid ang kanilang mga programa, kailangan nilang tiyakin na mayroon silang kapasidad na gawin ito.

C. Ang Kapartner na Komunidad

Ang komunidad ay nasa puso ng bawat extension program, gaya ng ipinahiwatig ng nakalap na mga sagot mula sa KII at FGD. Ang isang matagumpay na programa ay hindi lamang dapat tumugon sa mga pangangailangan ng komunidad ngunit dapat nakakahikayat din sa kanilang aktibong pakikilahok. Mahalaga para sa programa na magkaroon ng pakiramdam ng pagmamay-ari at pagpayag sa mga miyembro ng komunidad na mag-ambag sa tagumpay nito.

1) Pangangailang ng Komunidad

Umusbong mula sa mga sagot ang pangangailangan ng komunidad. Ang pagsasagawa ng pagtatasa ng mga pangangailangan ng komunidad ay mahalaga sa pagbuo ng mga programa ng extension, dahil tinitiyak nito na ang mga programa ay may kaugnayan at tumutugon sa mga aktwal na pangangailangan at hindi pagpapalagay lamang²¹.

Ayon sa mga pangunahing impormante, mahalagang maunawaan ang mga pangangailangan

ng ng komunidad upang matiyak na ang mga programa bubuohin ay epektibo sa pagbigay na solusyon sa mga natuklasang pangangailangan. Binanggit ng Interviewee 3 na napakahalaga nito. Ang pag-alam sa mga pangangailangan ng komunidad sa pamamagitan ng pananaw ng komunidad ay paraan upang makabuo ng Samahan. Ito ay naaayon sa pahayag ni Interviewee 4, na nagsasaad na hinihingi nila ang mga problema ng komunidad at nagtatanong kung paano sila pinakamahusay na makakatulong sa kanila. Idinagdag ni Interviewee 6 na nagsasagawa sila ng pagtatasa ng pangangailangan para malaman kung may kapasidad silang tugunan ang mga pangangailangan ng komunidad. Nakumpirma rin ito sa FGD; tulad ng ibinahagi ng FGD Participant 1, pumunta sila sa komunidad upang tasahin ang mga pangangailangan, ibalik ito sa paaralan upang bumuo ng isang programa, ipatupad ito at pagkatapos ay suriin ito.

2) Kontibusyon ng Komunidad

Ang kahalagahan ng komunidad bilang katuwang ng HEI ay isang mahalagang sangkap na maaaring humantong sa tagumpay ng isang programa o proyekto. Ipinaliwanag ng iba't ibang Extensionista na bahagi ng protocol sa anumang extension na magkakaroon ng kontribusyon ang komunidad. Binigyang-diin ng mga napanayam na ang programa ay hindi pamimigay ng ayuda kundi isang pagkakataon na lumikha ng samahan kung saan ang parehong partido ay nakikinabang. Ang mga kontribusyon ng komunidad ay mahalaga para matiyak ang kaugnayan at pagiging epektibo ng mga programa ng extension²². Ang mga kontribusyon ng komunidad ay maaaring magpatibay ng epekto at mga resulta ng mga programa ng extension sa pamamagitan ng pag-maximize ng lokal na kaalaman, mapagkukunang yaman, at mga ugnayan²³.

"... sa ganyang paraan, meron silang maibibigay na kontribusyon pag gumagawa kami ng mga aktibidad sa komunidad, hindi sya ayuda na lahat ay kami ang nagdadala. Lahat kami, kasama ang komunidad, ay may dala. Malinaw din ito sa ating protocol na kinakailangang may kontribusyon ang komunidad para maramdaman nila na namuhunan din sila sa sarili nilang pag-unlad." – Interviewee 3

"...kung ano yung available nila doon na resources, yun yung pwede mong magamit din." – Interviewee 4

"Mga teknolohiya na naroon sa kanilang komunidad, para hindi tayo magsimula sa wala..." – Interviewee 3

Natuklasan sa pag-aaral na mayroong tatlong pangunahing bagay na karaniwang ibinabahagi ng

mga komunidad. Ito ay yamang tao, imprastruktura, at likas na yaman. Narito ang ilan sa kanilang pagbabahagi sa mga tuntunin ng yamang-tao bilang kontribusyon ng komunidad.

"Primarily, yung mismong mga tao ang tinitingnan natin dyan. Ang mga residente sa komunidad ay ang mahalagang asset... May mga abogado ba o inhenyero sa komunidad?... ito ay napakahalagang kontribusyon." – Interviewee 3

"tulad ng nasabi ko, yung yamang tao at ang kagustuhan nila." – Interviewee 4

"Kadalasan, isinasaalang-alang namin ang suporta ng komunidad... ang kanilang suporta sa iba't ibang aktibidad sa komunidad." – Interviewee 6

"ginagamit natin ang mga natutunan natin sa community organizing. Meron tayong itatalagang tao na pwede maging kontak sa komunidad na pwede magpatupad ng programa. Kung kulang tayo sa tao, ang mainam na bumuo ng samahan." – Interviewee 7.

Ibinahagi din nila na kaakibat sa kontribusyon ng mga komunidad ay ang kanilang imprastruktura. Narito ang ilan sa kanilang mga karanasan.

"Isinaalang-alang namin ang imprastruktura tulad ng training hall." – Interviewee 2

"... meron silang gym kaya hindi na natin poproblemahin ang mga lugar para ipatupad ang programa kasi pwede na gawin doon." – Interviewee 3

"siyempre yung tulong din ng barangay, kasi nung nakaraan, nagkaloob sila ng venue para seminar... sasakyan at hinatid nila yung mga kalahok sa aktibidad" -Interviewee 4

At panghuli, ibinahagi rin ng mga napanayam na pinapayagan din ng kanilang mga katuwang na komunidad ang HEI na gamitin ang kanilang likas na yaman bilang bahagi ng kanilang kontribusyon.

"... yung mga assets nila doon, kung may kagubatan sila, meron silang ilog... pwede nating isaalang alang para makita natin kung ano ang pwedeng i-kontribut ng komunidad... Yung kalikasan, doon sa komunidad... may stream ba sila..." – Interview 3

"noong nagsimula kami sa aming paaralan... hindi talaga isang paaralan na nakabalangkas. Nagsimula kami sa nipas. Ang mga nipa, kubo, at pagkatapos ay gumawa sila ng sarili nilang mga silid. Ito ay hindi tulad ng isang karaniwang silid-aralan. Sinimulan namin ito bilang isang mobile school. Mobile, tinitipon namin ang mga bata at pagkatapos ay nagtuturo ng literacy, numeracy. ...bakit hindi maghanap ng lugar, at pagkatapos ay magkakaroon tayo ng klase doon. Nakukuha nila ang nipas, nakukuha nila, kung ano ang likas yaman sa komunidad, at pagkatapos ay nakapagpatayo sila ng kanilang sariling paaralan. At nabuo nila ito." – Interviewee 7

Talagang isang hamon ang magdisenyo ng isang extension program na kapakipakinabang sa komunidad at sa HEI. Ang maingat na pagsasaalang-alang ay dapat gawin upang matiyak na natutugunan ang mga polisiya ng ahensyang nagreregula at ng mga akreditasyon. Kinakailangan ding tantohin ang kakayanan ng HEI na ipatupad ang naturang programa. At higit sa lahat, dapat tukuyin at tugunan ang pangangailangan ng komunidad.

IV. KONKLUSYON AT REKOMENDASYON

Ang mga sumusunod na konklusyon ay batay sa mga natuklasan sa pananaliksik na ito. Una, mayroong tatlong pangunahing pagsasaalang-alang ang mga HEI sa pagdidisenyo ng isang extension program. Kabilang dito ang mga panlabas na organisasyon, ang HEI, at ang komunidad. Sa ilalim ng mga panlabas na organisasyon, ay may dalawang (2) salik na dapat isaalang-alang, ito ay ang Commission on Higher Education (CHED), at ang akreditasyon. Sa ilalim ng HEI, apat (4) na konsiderasyon ang lumitaw, ito ay ang bisyon, misyon, at layunin ng HEI, mga programang pang-akademiko, mga prayoridad ng mga namumuno, at ang kapasidad ng HEI. At dalawang (2) pagsasaalang-alang ang lumitaw sa ilalim ng komunidad, ito ang mga pangangailangan ng komunidad, at ang kanilang kontribusyon sa programa.

Batay sa resulta, iminumungkahe na dapat suriin ng mga extensionista ang iba't ibang mga sirkular na may kaugnayan sa pagsasagawa ng extension program upang magabayan nang sila ng husto. Bukod dito, kailangan nilang magkaroon ng kamalayan sa mga rekomendasyon at mga natuklasan sa akreditasyon. Gayundin, dapat tiyakin ng mga extensionista na ang programa ay nakaangkla sa kanilang bisyon, misyon, at layunin. Ito ay nakakatulong sa pagkamit ng kanilang mga layunin. Dapat din nitong isaalang-alang ang pag-uugnay ng mga programang inaalok nito. Maliban rito, hinihikayat din na naayon ang mga programa sa mga priyoridad ng mga namumuno

upang higit na makuha ang kanilang suporta. Iminumungkahe rin ang pagtukoy sa kapasidad ng HEI na ipatupad ang naturang programa upang tuloy-tuloy ang implementasyon nito. At higit sa lahat, magandang bumaling ang HEI sa komunidad bilang kapartner sa programa, tasahin ang kanilang mga pangangailangan, at alamin ang kanilang kagustohang magbigay kontribusyon, sa kahit anong paraan, upang mapaunlad at maipagpatuloy ang programang extension.

REFERENCES

- [1] Fletcher, R. (2016). What is an Extension Program? (pdf). Date Retrieved: January 25, 2016 from http://agsci.oregonstate.edu/files/main/What_is_Ext_pgm.pdf
- [2] Gupta, R. (2019). Designing an effective extension programme: A review of challenges and strategies. *Indian Journal of Extension Education*, 55(1), 1-5.
- [3] Sogunro, O. A. (2018). Needs assessment in agricultural extension programmes: A review. *African Journal of Agricultural Research*, 13(19), 949-957.
- [4] Kaur, H. (2020). Community participation in agricultural extension programmes: A review. *Journal of Community Development*, 51(1), 1-11.
- [5] Marenya, P. P., & Kassie, M. (2018). Challenges and opportunities of extension methods in promoting sustainable agriculture and rural development in Africa. *Sustainability*, 10(9), 1-18.
- [6] Silva, J. R. P., & Tavares, A. F. (2021). Profile of communities assisted by higher education institutions' extension services in Brazil. *Journal of Agricultural Extension and Rural Development*, 13(4), 83-94.
- [7] Asgary, A., & Taghvaei, M. (2020). Profile of communities assisted by higher education institutions' extension services in Iran. *Journal of Agricultural Extension and Education*, 26(2), 141-153.
- [8] Kariuki, J., & Wambugu, P. (2020). Profile of communities assisted by higher education institutions' extension services in Kenya. *Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development*, 9 (3), 1-12.
- [9] O'Brien, K., McGuire, J., & Schweitzer, J. (2019). The impact of extension programs on social capital in rural communities. *Journal of Rural Social Sciences*, 34(2), 41-
- [10] Kelsey, T. W., McLaughlin, J., & Jones, C. M. (2018). The impact of extension programs on physical activity in rural communities. *Journal of Extension*, 56(1), Article 1FEA3. <https://joe.org/joe/2018february/a3.php>
- [11] CHED (2014). Commission on Higher Education (CHED): Strategic Plan for 2011-2016 (pdf). Date Retrieved: December 9, 2015 from <http://www.ched.gov.ph/wp-content/uploads/2014/12/CHED-Strategic-Plan-2011-2016.pdf>
- [12] Sicut, R. E. (2014). Extension programs in the Philippines: A review of the literature. *Philippine Journal of Extension Education*, 21, 1-21.
- [13] Bengson M. J. (2018). The process of developing an extension program plan. In M. J. Bengson & E. A. Cruz (Eds.), *The extension function in Philippine higher education* (pp. 45-64). Diliman, Quezon City: University of the Philippines Press.
- [14] Philippine Association of Extension Program Implementers, Inc. (PAEPI). (2016). Planning, implementing, monitoring and evaluating extension programs. Retrieved from <http://paepi.org/wp-content/uploads/2016/07/Planning-Implementing-Monitoring-and-Evaluating-Extension-Programs.pdf>
- [15] Bengson, M. J., & Cruz, E. A. (2018). *The extension function in Philippine higher education*. Diliman, Quezon City: University of the Philippines Press.
- [16] Johnston, D. D., & VanderStoep, S. W. (2009). *Research methods for everyday life: Blending qualitative and quantitative approaches*. Jossey-Bass.
- [17] Wyse, S. (2011). What is the Difference Between Quantitative and Qualitative Research? Date retrieved: February 13, 2016 from <http://www.snapsurveys.com/blog/what-is-the-difference-between-qualitative-research-and-quantitative-research/>
- [18] Baraceros, E. (2016). *Practical Research I*. Rex Bookstore. Manila, Philippines.
- [19] Gabales, B. (2015). *Principles of Qualitative Research: Designing a Qualitative Study* (ppt).
- [20] Cohen D, Crabtree B. (2006). *Qualitative Research Guidelines Project*. Date retrieved February 4, 2016 from <http://www.qualres.org/HomeGrou-3589.html>.
- [21] Njenga, M., & Fourie, L. (2020). Community needs assessment for extension programme development: The case of smallholder farmers in Kenya. *South African Journal of Agricultural Extension*, 48(2), 80-94. doi: 10.17159/2413-3221/2020/v48n2a5275
- [22] Kassam, S. A., Mansoor, H., Raza, S., Hussain, M., & Ejaz, M. (2020). Community involvement in extension activities: Enhancing livelihoods and creating social capital. *Journal of Agriculture and Rural Development in the Tropics and Subtropics*, 121(2), 133-143. doi: 10.17170/kobra-202004171159
- [23] Owoeye, J. O., & Akinyemi, O. A. (2019). The role of community participation in extension programmes for effective rural development in Nigeria. *Journal of Agricultural Extension and Rural Development*, 11(4), 83-91. doi: 10.5897/JAERD2018.1004